

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **M. K.**, bývajúcej v S., zastúpenej JUDr. M. T., advokátkou so sídlom v S., proti odporcovi **P. K.**, bývajúcemu v S., **o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému M. K.**, narodenému X., zastúpenému kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, Senica, vedenej na Okresnom súde Senica pod sp. zn. 7 P 45/2012, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 29. mája 2013 sp. zn. 11 CoP 11/2013, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Účastníkom nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Senica rozsudkom z 8. novembra 2012 č.k. 7 P 45/2012-123 rozviedol manželstvo navrhovateľky a odporcu uzavreté X., ktoré je zapísané v knihe manželstiev Matričného úradu Senica, vo zväzku X., ročník X., na strane X. pod poradovým číslom X.. Ich syna, maloletého M. K. (ďalej len „maloletý“) na čas po rozvode manželstva zveril do osobnej starostlivosti navrhovateľky s tým, že navrhovateľka ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Odporcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 300 € mesačne, a to vždy do X. dňa v mesiaci vopred k rukám navrhovateľky. O úprave styku s maloletým sa rodičia dohodli tak, že odporca je oprávnený stýkať sa s maloletým každý nepárny víkend od piatku od 17,00 hod. do nedele do 18,00 hod. s tým, že rodičia sú povinní si maloletého v určenom čase odovzdať a prevziať pred bydliskom navrhovateľky.

Navrhovateľke a odporcovi uložil povinnosť zaplatiť trovy štátu, a to každému po 47,91 € a účastníkom nepriznal právo na náhradu trov konania.

Výrok o rozvode manželstva odôvodnil poukázaním na § 23 ods. 1 a 2, § 24 ods. 1 a 2, § 25 ods. 1 a § 6 ods. 1, 2 a 4 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine (ďalej len „zákon o rodine“), ako aj na výsledky vykonaného dokazovania preukazujúce, že manželstvo účastníkov je natoľko rozvrátené, že už nemôže plniť spoločenskú funkciu (manželia nežijú v spoločnej domácnosti a ani jeden z nich nemá záujem o obnovenie ich vzťahu). Na základe výsledkov vykonaného dokazovania upravil výkon rodičovských práv a povinností k maloletému, ktorého zveril do osobnej starostlivosti navrhovateľky, ktorú zároveň určil za zástupkyňu maloletého a správkyňu jeho majetku. Odporcu zaviazal prispievať na výživu maloletého sumou 300 € mesačne a upravil jeho styk s maloletým. Pri určení výšky výživného prihliadal na príjmy a výdavky odporcu; na zreteľ vzal tiež príjem navrhovateľky a zohľadnil vek a primerané potreby maloletého ako i jeho záujmovú činnosť. O náhrade trov štátu rozhodol podľa § 148 ods. 1 O.s.p. a o trovách konania podľa § 144 O.s.p.

Proti uvedenému rozsudku podal odvolanie odporca (v časti výživného a v časti zastupovania maloletého a spravovania jeho majetku). Krajský súd v Trnave ako súd odvolací rozsudkom z 29. mája 2013 sp. zn. 11 CoP 11/2013 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil v napadnutých častiach tak, že obaja rodičia budú maloletého zastupovať a spravovať jeho majetok v bežných veciach a odporcovi uložil povinnosť platiť na maloletého výživné v sume 180 € mesačne. Žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že rozhodnutie súdu prvého stupňa je v časti, pokiaľ určil navrhovateľku za zástupkyňu maloletého a správkyňu jeho majetku, nie je vecne správne, nakoľko z vykonaného dokazovania nevyplývajú skutočnosti, ktoré by diskvalifikovali odporcu z disponovania rovnakým oprávnením, keď navyše sa odporca o maloletého zaujíma, s týmto sa stretáva a prispieva na jeho výživu. Pokiaľ ide o výšku výživného na maloletého zo strany odporcu bol na rozdiel od súdu prvého stupňa toho názoru, že vzhľadom na osobné a majetkové pomery rodičov ako aj odôvodnené potreby maloletého je primerané výživné vo výške 180 €. Z týchto dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutých častiach zmenil podľa § 220 O.s.p. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti výroku uvedeného rozsudku odvolacieho súdu v časti o výživnom na maloletého podala navrhovateľka dovolanie. Podľa jej názoru došlo v konaní k procesnej vade, v dôsledku ktorej jej bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a bolo porušené jej právo na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné, lebo odvolací súd v rozpore s § 157 ods. 2 O.s.p. v odôvodnení svojho rozsudku sa nevyporiadal so všetkými jej námietkami ohľadne príjmu odporcu uvedenými vo vyjadrení k odvolaniu odporcu a nevysvetlil, na základe čoho dospel k odlišným skutkovým zisteniam ohľadne príjmu odporcu ako prvostupňový súd. Z týchto dôvodov žiadala rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušiť a vec mu v rozsahu zrušenia vrátiť na ďalšie konanie.

Odporca ani kolízny opatrovník maloletého sa k dovolaniu navrhovateľky písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p., skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré ním možno napadnúť.

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovení § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme,

je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), alebo rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu alebo ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení otcovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení (§ 238 ods. 4 O.s.p.).

V danom prípade je dovolaním napadnutý rozsudok vydaný vo veci upravenej zákonom o rodine, pričom nebolo rozhodnuté o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. I keď dovolanie navrhovateľky smeruje proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, predsa len jeho procesnú prípustnosť, ktorá by inak vyplývala z § 238 ods. 1 O.s.p., vylučuje ustanovenie § 238 ods. 4 O.s.p. Prípustnosť dovolania navrhovateľky preto z § 238 O.s.p. nevyplýva.

Vzhľadom na § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. ukladajúci dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. sa dovolací v ďalšom zaoberal otázkou, či v konaní došlo k procesnej vade (zmätočnosti), ktorá zakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Treba uviesť,

že § 237 O.s.p. nemá žiadne obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia nie je predmet konania významný, preto ak v konaní došlo k niektorej z procesných vád uvedených v § 237 O.s.p., možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999 a R 34/1995). Rovnako ale treba uviesť, že prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nezakladá samo tvrdenie účastníka (resp. jeho subjektívny názor) o existencii niektorej z predmetných procesných vád; rozhodujúcim je výlučne iba záver (zistenie) dovolacieho súdu, že k vade tejto povahy skutočne došlo.

Procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. dovolateľka nenamietala a ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

S prihliadnutím na obsah dovolania a v ňom vytýkané nesprávnosti postupu súdov nižších stupňov sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či dovolateľke bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie tých procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – viď napríklad právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom, (§ 123 O.s.p.), byť predvolaní na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby im bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

Na posúdenie prípustnosti dovolania – aj z aspektov § 237 písm. f/ O.s.p. – je zásadne príslušný dovolací súd (viď IV. ÚS 238/07).

Dovolanie je založené na námietke navrhovateľky, že v dovolacom konaní jej bolo upreté právo na spravodlivý súdny proces. Dovolací súd v nadväznosti na túto námietku

uvádza, že vada konania uvedená v § 237 písm. f/ O.s.p. znamená vždy porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy aj čl. 6 ods. 1 dohovoru, to však ale bez ďalšieho neznačí, že by zároveň nevyhnutne platil aj opak, teda to, že každé porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu (až) vady konania v zmysle § 237 O.s.p.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04) a aby bolo rozhodnuté v súlade s požiadavkami a právnymi názormi účastníka (I. ÚS 50/04). Do obsahu tohto základného práva nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom alebo dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97) a ani toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

I keď Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 ods. 1 O.s.p.) a právnou úpravou občianskeho súdneho konania dbá o to, aby rozhodnutie súdu bolo vecne správne a spravodlivé, nemôže zabezpečiť, že každé konanie bude v plnom rozsahu zodpovedať jeho ustanoveniam a že súdmi bude vždy rozhodnuté iba správne. Ústava neupravuje, aké dôsledky majú jednotlivé procesné nesprávnosti, ku ktorým v praxi dochádza v konaní pred súdmi, ani nestanovuje predpoklady ich možnej nápravy v opravnom konaní. Bližšiu úpravu ústavne garantovaného práva na súdnu ochranu obsahuje Občiansky súdny poriadok, ktorý predpokladá aj možnosť vzniku určitých procesných pochybení súdu v občianskom súdnom konaní, a v nadväznosti na podstatu, význam a procesné dôsledky týchto pochybení upravuje aj predpoklady a podmienky, za ktorých možno v dovolacom konaní napraviť procesné nesprávnosti konania na súdoch nižších stupňov. Najzávažnejším procesným vadám konania, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. ako prípady „zmätočnosti“, pripisuje Občiansky súdny poriadok osobitný význam – vady tejto povahy považuje za okolnosť zakladajúcu prípustnosť dovolania (viď § 237 O.s.p.)

a zároveň tiež za prípustný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.). Aj niektorým ďalším procesným vadám konania nedosahujúcim stupeň závažnosti procesných väd v zmysle § 237 O.s.p. pripisuje Občiansky súdny poriadok význam. Tieto „iné vady, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci“ ale považuje – na rozdiel od procesných väd vymenovaných v § 237 O.s.p. – (len) za relevantný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). V zmysle konštantnej judikatúry najvyššieho súdu ale „iná vada“ prípustnosť dovolania nezakladá.

Dovolateľka porušenie jej práva na spravodlivý súdny proces vidí v nesprávnom postupe odvolacieho súdu, keď rozhodnutie neodôvodnil spôsobom vyplývajúcim z § 157 ods. 2 O.s.p. Tzv. nepreskúmateľnosť rozhodnutia judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky považuje za dôsledok a vonkajší prejav tzv. inej procesnej vady konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (porovnaj R 111/1998). Aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 konštatoval, že „sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“. Sama skutočnosť, že dovolaním napadnuté rozhodnutie je prípadne nepreskúmateľné (dovolací súd sa touto otázkou nezaoberal), nemôže založiť prípustnosť dovolania, lebo nejde o vadu v zmysle § 237 O.s.p.

Z obsahu dovolania navrhovateľky možno vyvodiť aj nespokojnosť s vyhodnotením výsledkov vykonaného dokazovania odvolacím súdom. V zmysle § 132 O.s.p. dôkazy hodnotí súd podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti; pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci. Nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p.. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu vecne nesprávne, no táto skutočnosť ešte sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (pre úplnosť treba dodať, že nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je samostatným dovolacím dôvodom ani vtedy, keď je dovolanie procesne prípustné – viď § 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p.) Z prieskumnej povahy odvolacieho konania a z jeho charakteru vyplýva, že dokazovanie sa v ňom nevykonáva (§ 243a ods. 2 O.s.p.), preto dovolaciemu súdu ani neprislúcha prehodnocovať dôkazy vykonané súdmi nižších stupňov.

Keďže navrhovateľka v dovolaní namieta nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, uvedená skutočnosť, ako už bolo uvedené vyššie, zakladá tzv. inú vadu konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Medzi „iné vady“ patrí napríklad neúplné alebo nesprávne zistenie skutkových podkladov pre rozhodnutie súdu, porušenie zákonom predpísaného spôsobu vykonania toho - ktorého dôkazu, prehodnotenie skutkových zistení súdu prvého stupňa odvolacím súdom bez doplnenia alebo zopakovania dokazovania. Vada tejto povahy je síce relevantným dovolacím dôvodom, ktorý možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní, o ktorý prípad však v prejednávanej veci nejde; vada tejto povahy sama osebe (i keby k nej skutočne došlo) prípustnosť dovolania nezakladá. Či už teda konanie, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, bolo alebo nebolo postihnuté procesnou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (pozn.: dovolací súd napadnuté rozhodnutie z tohto aspektu neposudzoval), nejde o dôvod, ktorý by zakladal prípustnosť dovolania.

Niektoré formulácie zvolené v dovolaní nevyklučujú, že navrhovateľka odôvodňuje opodstatnenosť dovolania tiež tým, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Pre tento prípad dovolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď tiež R 54/2012). Keďže navrhovateľkou bol tento dovolací dôvod uplatnený v dovolaní, ktoré nie je procesne prípustné, nemohol dovolací súd podrobiť napadnutý rozsudok posúdeniu z hľadiska správnosti v ňom zaujatých právnych záverov.

Zo všetkých uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že v prejednávanej veci je dovolanie navrhovateľky procesne neprípustné. Vzhľadom na to jej dovolanie odmietol (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) bez toho, aby skúmal opodstatnenosť v dovolaní uplatnených dovolacích dôvodov.

V dovolacom konaní navrhovateľka nemala úspech a nevzniklo jej právo na náhradu trov dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Odporcovi nepriznal dovolací súd náhradu trov tohto konania, lebo nepodal návrh na jej priznanie (§ 151 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 5. decembra 2013

JUDr. Daniela Sučanská, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková